

τα Χορτάτα

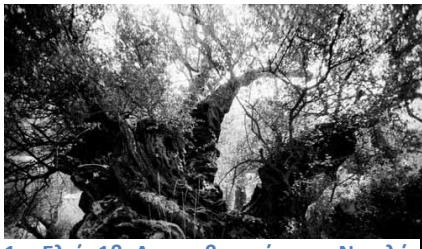
Τριμηνιαία περιοδική έκδοση του Συλλόγου των Απανταχού Χορτιώτων Λευκάδας

Δεκέμβριος 2016 - Ιανουάριος -Φεβρουάριος 2017 • Αρ. φύλλου 23 • tachortata.blogspot.gr • mylefkada.gr • Λευκαδίτικα νέα
ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

Χειμώνας 2016-2017

**1. Ξεφόρτωσέ την την ελιά
να σε φορτώσει λάδι**

1α. Ελιά, 1β. Λιτρουβιαράιο στο Νικολή.
Φωτογραφίες Ríku (Fritz Berger)

2. Χρυσό στεφάνι ελιάς, 3ος αι.

π. Χ., Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης
«τὸ δὲ καθεξομένῳ ἱερῆς παρὰ
πνθμέν' ἐλαῖς φραζέσθην
μνηστήρσιν ὑπερφιάλοισιν ὅλεθρον».

[=Τότε δίπλα στη ρίζα της άγιας ελιάς
έκατσαν οι δύο τους (σο: Αθηνά και
Οδυσσέας), να ιδούνε πώς θα χαλάσουνε
τους υπερφιάλους μνηστήρες
(Ομήρου Οδύσσεια, v.372-373).]

Μελετώντας κάποιες διαθήκες της Βενετοκρατίας στη Λευκάδα

Tου Άγγελου Γ. Χόρτη

Τα νοταριακά έγγραφα γενικώς και οι διαθήκες ειδικότερα αποτελούν ανεκτίμητες πηγές για τη μελέτη της κοινωνικής και της οικονομικής ιστορίας. Τούτο οφείλεται στο ότι οι πληροφορίες τις οποίες αντλούμε από αυτά δεν επιδέχονται ουδεμία αμφισβήτηση, καθώς δεν πρόκειται για υποκειμενικές εκτιμήσεις αλλά για αντικειμενικά γεγονότα, των οποίων, ωστόσο, η ερμηνεία και οι συσχετισμοί απόκεινται στον ερευνητή. Κάποιες, λοιπόν,

από τις διαθήκες στο νησί μας, της εποχής της Βενετοκρατίας, διαφόρων νοταρίων, τις οποίες θα μελετήσουμε στο κείμενο που ακολουθεί, μας οδηγούν σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα τα οποία φωτίζουν πτυχές της οικονομικής και κοινωνικής πραγματικότητας της εποχής την οποία αφορούν. [συνέχεια στις σελ. 5-6-7]

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΑΚΟΜΗ:

- **ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ, σελ. 2-3**
- **Γεγονότα και σχόλια, σελ. 4 και 7**
- **Στον παλμό της χορτιώτικης γης,
του Γιάννη Γ. Χόρτη, σ. 8**

**Στους απανταχού συγχωριανούς ευχόμαστε
ΚΑΛΟ ΠΑΣΧΑ**

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική

Στο καφενείο των Χορτάτων είναι μάζωμένα 5-6 άτομα, που ακούνε τον μπάρμπα Τίπούκειτο να σχολιάζει τα γλωσσικά σφάλματα των ΜΜΕ, με αφορμή τον υπότιτλο «τίθεται εν ισχύ ...», που εκοτοσάρανε – μα το Θέο - σε εκπομπή τ'ς τελεόρασης. Ο Ρωτόριτος, ένας φαλιρισμένος έμπορος κρασιού, αφού με τ'ς επιδότησεις τα ξαμπελώσαμε ούλα, και με τον καημό πως δεν εσπούδασε, τον ρωτάει γιατί, ενώ είναι τόσο μορφωμένος και διορθώνει, λέγοντας πως το «τίθεται εν ισχύ» είναι λάθος και δεν ισχύει, κρένει χορτιώτικα. Κι ο μπάρμπας μου αρχίναε να ξηγάει:

Έκεινοι που μελετάνε τ'ν ανθρώπινη γλώσσα λένε πως είναι νια σπουδαία υπόθεση, γιατί έχει να κάμει με του μυαλού τ' αυλάκια, που 'ναι μοναδικά στον άνθρωπο, και πως με τη γλώσσα μπαίνουμε σ' εκείο που είναι ούλη η ουσία τ' ανθρώπου¹. Η γλώσσα δηλαδή δεν είναι ένα απλό μέσο που χρησιμοποιούμε, για να συνεννοθούμε. Μέσα από αυτήν τη φανερώνεται ούλη η ιστορική πορεία ενός λαού κι οι καταβολές του. Ακόμα, με τη γλώσσα προσδιορίζουνε οι ίδιοι την καταγωγή τ'ς, το «είναι» τ'ς, τον πολιτισμό τ'ς. Έτσι, για τ'ν ελληνική γλώσσα η ύπαρξη λέξεων τ'ς αρχαίας που έχουνε κάμει νια διαδρομή χιλιετών είναι ο πλούτος αξιόπιστος μάρτυρας τ'ς καταγωγής των ομιλητών τ'ς. Δεν πιστεύω να'τανε χαμένος ο Σολωμός όταν έλεε στον «Διάλογο», το πεζό αριστούργημά του, την περίφημη φράση: «Μήγαρις έχα τίποτε άλλο στο νου μου πάρεις ελευθερία και γλώσσα!». Γλώσσα και εθνική ελευθερία πάνε αντάμα.

Δεν κρένουνε όμως ούλοι οι άνθρωποι το ίδιο, ακόμα κι εκείνοι που μιλάνε τ'ν ίδια γλώσσα. Για παράδειγμα, εμείς οι Έλληνες δεν μιλάμε τα ελληνικά ακριβώς το ίδιο σε ούλη τ'ν Ελλάδα. Παρουσιάζει κι η γλώσσα μας, όπως ούλες οι άλλες, τοπικές παραλλαγές και ποικιλίες. Και δεν διαφέρει μοναχά το γλωσσικό ιδίωμα δύο τόπων που είναι μακριά ο ένας από τον άλλον, όπως π.χ. η Βαυαρία και το Αμβούργο, η Λευκάδα και η Κρήτη, αλλά συχνά και η γλώσσα δύο γειτονικών χωριών, όπως π. χ. των Χορτάτων και του Καλαμάτσου ή τ'ς Εξάθειας. Ούλες μαζί οι ποικιλίες, οι διάλεκτοι, τα ιδιώματα κι οι ντοπιολαλίες, αποτελούνε και τροφοδοτούνε τ'ν εθνική μας γλώσσα. Η κάθε πάντα² άλλα και το κάθε στοιχείο τ'ς γλώσσας έχουνε τεράστια σημασία κι αποτελούνε, όπως λέει κι ο φίλος μου ο Σοφολογιότας, το σημαντικότερο στοιχείο του λαϊκού πολιτισμού, τ'ς ιστορίας ενός τόπου, νιας χώρας, τ'ς ανθρωπογεωγραφίας τ'ς, του πολιτισμού τ'ς.

Ο τρόπος πάντως με τον οποίο γλέπουνε πολλοί τη ντοπιολαλία και, γενικότερα, τ'ν όποια διάλεκτο, φταίει για το κατιφρόνιο που δείχνουμε στο γλωσσικό μας ιδίωμα. Για τον περισσότερο κόσμο τη διάλεκτος, η ντοπιολαλία, δεν είναι τίποτ' άλλο παρά διαστρέβλωση τ'ς ελληνικής γλώσσας, μα δεν είναι έτσι. Η ντοπιολαλία είναι πλούτος. Εφτήνη η στάση του κόσμου οφείλεται σε κακή αντίληψη από παλιά, που του εκολάδανε τη ρετσινιά του αστοχείωτου και τον εστιγματίζανε κοινωνικά. Εθεωρούντανε πως η ντοπιολαλία συνδέεται με ένα κατώτερο στρώμα τ'ς κοινωνίας, αγνοώντας ή προσπερνώντας πολλές φορές και τ'ς φωνολογικούς νόμους, π.χ. πως για αποφυγή τ'ς εσωτερικής χασμαδίας η λέξη αέρας γένεται αγέρας. Αντίθετα, η επισήμη γλώσσα εθεωρούντανε το κατάλληλο εργαλείο επικοινωνίας. Είναι χαρακτηριστικός αυτηνής τ'ς λογικής ο σχετικός διάλογος που παραθέτει ο Σολωμός:

ΣΟΦΟΛΟΓΙΩΤΑΤΟΣ: Η γλώσσα σου φαίνεται λίγη ωφέλεια; με τη γλώσσα μας θα διδάξης το κάθε πράγμα· λοιπόν πρέπει να διδάξης πρώτα τες ορθές λέξες.

ΠΟΙΗΤΗΣ: Σοφολογιώτατε, τες λέξεις ο συγγραφέας δεν τες διδάσκει, μάλιστα τες μαθαίνει από του λαού το στόμα· αυτό τ' ξέρουν και τα παιδιά.

ΣΟΦ. (Μέ μεγάλη φωνή). Γνωρίζεις τα Ελληνικά, Κύριε; τα γνωρίζεις, τα εσπούδαξες από μικρός;

ΠΟΙΗΤ. (Μέ μεγαλύτερη). Γνωρίζεις τους Έλληνας, Κύριε; τους γνωρίζεις, τους εσπούδαξες από μικρός;

ΦΙΛΟΣ: Αδέλφια, μην αρχίνατε να φωνάζετε, γιατί βρισκόμασθε εις το δρόμο, και η αληθινή σοφία λέει το δίκαιον της με μεγαλοπρέπεια, και χωρίς μυόυς.

ΣΟΦ. (Χαμηλώντας τη φωνή και προσπαθώντας να φανή μεγαλόπρεπος). Αλήθεια, φίλε· έτσι έκανε και ο Σωκράτης.

ΠΟΙΗΤ. Απαράλλαχτα! Θυμήσου το όνομα, γιατί ημπορεί να χρειασθή. Ωστόσο σου ξαναλέγω ότι ο διδάσκαλος των λέξεων είναι ο λαός.³

Εφτήνη η λογική του Σοφολογιότατου και, γενικότερα, των «καθαρολόγων», με τον πόλεμο εναντίον των κοινών και «χυδαίων» (!) λέξεων, επέρεις κι απ' τα σκολειά παλιότερα, όταν οι δάσκαλοι ακούανε ντοπιολαλία κι έπεφτε στα παιδιά που την εχρησιμοποιούσανε ρεπόμπτο⁴. Έτσι εμείς εμαθαίναμε για την ντομάτα πως η σωτήρ ονομασία τ'ς ήταν «λυκοπέρσικόν το εδώδιμον» ή πλιο επιστημονικά «*solanum lycopersicum*»

και η πατάτα «στρύχνος ο κονδυλόριζος» ή στην καθομιλουμένη ... γεώμηλον (!),

Βέβαια, διάλεκτοι και γλωσσικές ποικιλίες δημιουργούνται συνέχεια, αλλά δυσκολεύμαστε να τ'ς αναγνωρίσουμε και να ντ'ς χωνέψουμε στ'ν Ελλάδα. Σ' άλλες χώρες, π.χ. τ'ς Σκανδιναβικές, ακόμα και μικρές διαφορές απ' την καθομιλουμένη τ'ς μελετάνε σοβαρά, γράφεται λογοτεχνία σ' εφτές⁵ και γένονται και συνέδρια. Στην Ελλάδα έχουμε συνηθίσει να θεωρούμε τη γλωσσική ποικιλία «κακό πράμα» ή και δείγμα αγραμματοσύνης. Δεν ιδρώνει όμως τ' αυτή μας, άμα κάποιοι υπερασπίζονται την αμορφωσά, και δεν δίνουμε δεκάρα για την τρέλα με την ζενομανία, που μας πάει σε ένανε γλωσσικό αχταράμα. Εδώ, πολλοί στέλνουνε τα βλαστάρια τ'ς, προτού να βγούνε απ' τ' αυγό τ'ς, σε εγγλέζικα βρεφονηπιαγωγεία και δημοτικά, ανάμεσα τους κι ένας πωλήτης αλλαντικών με το περίεργο όνομα Αγοράρκιος Σαλαμίας⁶, και δεν τ'ς γνοίαζει αν δεν έξρουνε ή αν δεν θα μάθουν γραφή και ανάγνωση τ'ς προκοπής στη μητρική τ'ς γλώσσα, κι ας τυχαίνει να 'ναι η συνέχεια τ'ς γλώσσας του Ομήρου και του Πλάτωνα. Εφτήνη η λωτοφαγική ανακεφαλί, κάνει επίκαιρο το παλιό γνωστό ασμάτιο «Τίνος είναι, βρε γυναίκα, τα παιδιά! Το 'να μου φωνάζει «ΣΙ!» τ' άλλο μου φωνάζει «Για», τίνος είναι βρε γυναίκα τα παιδιά!», αφού τ' απάνου χέρι δεν το'χουνε τα Ελληνικά. Δεν πα ν πλούτ'σε η γλώσσα μας από τότενες, αποχτώντας τόσο σπουδαία λογοτεχνία τον 50 και 40 αιώνα π. Χ. με τ'ς διάφορες διαλέκτους τση (προτού φανερωθούμε δηλαδή οι γραμματικοί), και πως για καιρό κανιά διάλεκτός τ'ς δεν εσκέπασε τ'ς γειτονικές τ'ς και δεν εγίνηκε επίσημη γλώσσα. Έτσι εσδύνωμε τη γλώσσα με όλες εκείς τ'ς λέξεις κι εκφράσεις που κουβαλάνε κάτι σαν το όρωμα τ'ς πατρίδας που τ'ς εγένησε. Κι είναι λάθος να διώχνουμε εκφραστικά στοιχεία γιομάτια ουσία που μας δίνουνε οι διάφορες ντοπιολαλίες⁷. Κι απέ, εφτές μας βράγουνες απ' τον κίντυνο να γένουνε ούλα ίσωμα στον πολιτισμό μας, μας ανοίουνε τα μάτια, για να καταλάβουμε το κεφαλόβρυσο απ' το οποίο προέρχεται η γλώσσα μας, όπως και τ'ν εξέλιξη τ'ς, γιατί σε πολλές ντοπιολαλίες βρίσκουμε στοιχεία από παλιότερες μορφές τ'ς γλώσσας. Για παράδειγμα, εμείς οι ήλικιωνένοι χορτιώτες χρησιμοποιούμε ακόμα το αρχαιοελληνικό «κερδαίνω⁸», ρωτώντας π.χ. «ποιος κερδαίνει;» και όχι «ποιος κερδίζει;». Κι ύστερα, η ντοπιολαλία δένει με τον συντοπή τ'ς εκείνους που τ'ν εκληρονομήσανε και τ'ς κάνει να ντον αισθάνονται δικό τ'ς άνθρωπο. Κι όποτα τ'ς συναντάω, μόρχεται στο στόμα φυσικά κι αβίστα η λευκαδίτηκη / χορτιώτικη ντοπιολαλία, που'ναι το μεδούλι τ'ς ζωής των πατεράδων και των προγόνων μας. Και σας ρωτάω: γένεται να κάνουμε τράμπα⁹ τα καμάρ', μου, ψ'χη μου, ματάκια μ', που ούλοι οι λευκαδίτες έρουμε πόστη αγάπη και τριφερήτη εκφράζουμε μ' εκείνον τον μοναδικό επιπονισμό – αλαφόρι κυμάτισμα τ'ς φωνής, γένεται, ματαλέω, να ντο αλλάζουμε με το my baby (!) ή, στ'ν καλύτερη περίπτωση, με τη μετάφρασή του; Οι λέξεις εφτές, όπως κι οι περισσότερες, κουβαλάνε σ' ένα οδ(ο)πορικό αιώνων τη μηνήμ τ'ς, μεταφέρουμε πολύπτες πραμάτειες, καθερεφτίζουμε με τ'ν ετυμολογική τ'ς διαύγεια νύξεις απρόσμενες και, βέβαια, μας διδάσκουνε τ'ν ουσία τ'ς έννοιας, που την εκφράζουμε και με το ηχόχρωμά τ'ς.

Προτού όμως αποσώσει την κουβέντα του ο μπάρμπας μου, ακούεται απ' την τελεόραση η λέξη *break*. Κι εκείσ άμεσως: Άλλο και τούτο πάλε. Το *break* ποιο ουσιαστικό στοιχείο τ' πολιτισμού μας δείχνει δεν το ξέρω. Μας έχει αφήκει χρόνους κι ο Σπαθάρης ... Ατού και εστί¹⁰ να μας βάλουνε στο νιονιό¹¹ μας εκεί που μας πέφτει κακόψο. Νια άλλη γλώσσα δεν είναι άλλες λέξεις για τα ίδια πράματα, όπως το κεροπάτι δεν είναι ίδιο με το κρασί το ζενικό. Άλλα και σε via γλώσσα υπάρχουνε, όπως είπαμε, διαφορές από τόπο σε τόπο. Για παράδειγμα, το «Κανάλι» για μας τ'ς Χορτιώτες είναι η συγκεκριμένη τοποθεσία με την πλατεία, όπου επαιτάζει παιδιά το «σάντε»¹², με τη βρύση, το γιοφύρι και τον υπερανθόβιο πλάτανο, για τον οποίο ο αείμνηστος μπάρμπα Αντζουλής (γεννημένος το 1876) έλεε πως τον εφύτεψε, πολύ πριν ο ίδιος γεννηθεί, κάποιος βοσκός, ο Καουζάρης.. Και τ'ν τοποθεσία Καπνιστά Νερά τ'νε καταλαβαίνουμε μοναχά οι Χορτιώτες, οι Καλαμπάτωτες κι οι Κομπλίωτες. Οι άλλοι ξέρουν

5 Τελευταία βλέπουμε να αναζωπυρώνεται στο νησί μας το ενδιαφέρον για την ντοπιολαλία (Ηλεκτρονικό λεξικό της λευκαδίτικης διαλέκτου από τον Νίκο Καββαδά και τη Χρυσούλα Σκλαβενίτη, θεατρικά κ.λπ.)

6 Αγοράρκιος (στο έργο «Ιπτήξ» του Αριστοφάνη): αγράμματος αλλαντοπώλης, που αναδεικνύεται σε έχοχο δημαγωγή.

7 M. Breal, γλωσσολόγος - σημασιολόγος

8 Σοφοκλέους Αντιγόνη, στ. 312: ούκ έξ ἄπαντος δεῖ τὸ κερδαίνειν φιλεῖν (= δεν πρέπει να αντλεί κάποιος το κέρδος από κάθε πηγή)

9 Τράμπα = ανταλλαγή

10 Ατού και εστί = με το ζόρι

11 Νιονιό = μωαλό

12 Σάντες: παιδικό ομαδικό παιχνίδι με επίκεντρο - στόχο ένα ντενεκεδάκι (σάντε).

1 Noam Chomsky, Γλώσσα και Νοῦς

2 Πάντα = 1) πλευρά, 2) κέντημα τοίχου

3 Απόσπασμα από τον «Διάλογο» του Δ. Σολωμού

4 Ρεπόμπτο = σωματική ποινή, ξυλοδαρμός.

ΤΑ ΧΟΡΤΑΤΑ

καπνιστά φαγιά, όπως τον καπνιστό σολωμό κι άλλα. Εμείς, λοιπόν, δεν βολεί¹³ να σουρίζουμε κλέφτικα και να λέμε «φούρνος να μην καπνίσει», άμα καπιφρονάμε τ'ν αξία τ'ς γλώσσα μας, γιατί θα πάθουμε εκείο που ελένεις σαν παροιμία οι παλιοί, άμα θέλανε να τσουγνίσουνε κάποιον για τ'ς ανακεφαλίες του¹⁴: «η κακή μου η μουσούδα μ' έριξε μέσα στη σουύδα¹⁵». Να στριφογκώνυμαστε¹⁶, πα να πει, και να τσουγνιζόμαστε όχι άμα κάνουμε ένα συνηθίσμένο λάθος, αλλά άμα πετάμε τη γλώσσα μας και την ντοπιολαλία μας. Έπειτα, μπορεί να μας μεταφράσει κάποιος στα εγγλέζ' καί ή και να μεταφέρει στη δική μας γλώσσα, την «καθομιλουμένη», με ακρίβεια κι όχι περιφραστικό και στο περίπολο, λέξεις και φράσεις όπως φώσα¹⁷, η προφορά του μοιάζει¹⁸, εγίνηκε παπάρι¹⁹ το λουλούδι εδείλιασε²⁰κ.τ.τ.; Εμείς όμως δε βάνουμε στ'ν ψ'χαστήρα²¹ τ' μυαλού μας εφτά, που'ναι φάρμακα για την ψ'χή μας, αλλά τη γιομίζουμε με Λαιστρυγόνες και με Κύκλωπες²², καχύποπποι κι όχι υποψιασμένοι, και τρομπάρουμε²³ αβέρτα...Δεν καταδέχομαστε ήταν και να ντρεπτόμαστε να κρίνουμε Λευκαδίτη; Λάζω²⁴, λοιπόν, πως δεν κάνουμε έτσι κορωνιά²⁵, χαλεύοντας να καναγλίσουμε²⁶ τ' ασημ'κά μας.

- Και γιατί, μπάρμπα Τίπούκειτε, δίνουμε μεγαλύτερο βάρος στον γραπτό λόγο;; Είναι πλιο σό;

- Ο πολιτισμός μας έχει να κάμει πολύ με το γραπτό λόγο και προπατός σήμερα με τα διάφορα κείμενα, τα «τουίτ», τα μηνύματα στα κινητά, το «φέσιμπουκ» κ.τ.τ. Ο προφορικός λόγος σε πολλές περιπτώσεις πάει περίπτωτο. Για παράδειγμα, αντί να πάω στον ξάδερφο να ντου πω στ' γιορτή του «χρόνια πολλά» και να φάω και τα σπερνά μου κουβεντιάζοντας, του στέλνω ένα μήνυμα στο κινητό και ξεμπερδεύω. Άλλα κι ο πρωτοσέφερος πλανητάρχης Ντόνατ με κάτι τέτοια τοιτιά ύιονες του φαίνεται πως του μπαίνει στο ρουθούνι. Άλλα και στο σκολείο συχνά πάει καλιά του ο προφορικός λόγος, αφού το γράδιο για τ'ν επίδοση του παιδιού είναι κυρίως τα γραφτά του. Σ' εφτά έπαιξε ρόλο και το κύρος του scripta manent²⁷, σε συνδυασμό με τα «έπεια πτερρόντα», με την προσωρινότητα δηλαδή τού προφορικού λόγου. Τώρα βέβαια με το διαδίκτυο «πτετάνε» και τα κείμενα. Έτσι, για τα παιδιά μας δεν μετράει και τόσο ο προφορικός λόγος, μπροστά στην αίγλη τού γραπτού λόγου, παρόλο που είναι πολύ μεταγενέστερος απ' τον προφορικό. Γιατί ούλοι οι άνθρωποι από την πρώτη στιγμή τ'ς ζωής τ'ς μπορούνε να μαθαίνουνε χωρίς κανιά δυσκολία τη γλώσσα τ'ς κοινωνίας στ'ν οποία μεγαλώνουνε. Ο γραπτός λόγος μπαίνει λιού αργότερα στ' ζωή τ'ς. Ακόμα, ο γραπτός λόγος καλύπτει ένα τρίμα²⁸ μοναχά απ' τ'ς ανάγκες συνενόνθησης, ενώ το πάρε - δώσε για κάθε είδους πληροφορίες και υπηρεσίες, που είναι η καθημερινή πραγματικότητα εκατομμυρίων ανθρώπων, γένεται, όπως έρουμε, με τον προφορικό λόγο. Άλλα και στ'ς περισσότερες μορφές γραφής, τα σύμβολα που χρησιμοποιούνται βασίζονται σε στοιχεία του προφορικού λόγου²⁹. Όσο για την ντοπιολαλία μας, αν θέλουμε να'ναι ουσιαστική και μέσα στα ανθρώπινα μέτρα η επικοινωνία με τ'ς συντοπίτες μας, να μη μπαίνουμε στο δίλημμα να ντου «εκρίνω» ή να ντου «μιλήσω», ούτε καν στο δίλημμα «να του κρίνω ή να μην του κρίνω³⁰», αλλά να ντου κρένουμε με τη γλώσσα που εκφράζει το μέσα πλούτος μας. Και να'χουμε στο νου μας πως με τη ντοπιολαλία προσθέτουμε αντισώματα, για να διατηρήσουμε αλώβητες τ'ς αξίες μας, τη γλώσσα μας, την ψ'χή μας.

- Και δεν υπάρχουμε προβλήματα με τη μιλιά του κάθε τόπου;

- Υπάρχουνε και κάποιοι κίντυνοι, όπως το να κογιονάρει³¹ ο κατ' ευθείαν απόγονος του Περικλέους (!) τον «βλάχο», ο χωριάτης τον μπ'ρανέλο κι ο μπ'ρανέλος τον χωριάτη, κ.ο.κ. κι ακόμα το να γένεται Βαθυλωνία και να μην καταλαβαίνει ο ένας τον άλλονε.

13 Βολεί = χωράει, επιτρέπεται

14 Ανακεφαλίες = απερισκεψίες

15 Σουύδα = χαντάκι (συνήθως με ακάθαρτα νερά)

16 Στριφογκώνομαι = δυσανασχετώ, δυσφορώ, πιέζομαι

17 Φώσα = μεγάλη τρύπα σε ρούχο, συνήθως λόγω φθοράς (<φώς>)

18 Η προφορά του μοιάζει: προφορά (εδώ) = τα φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά κάποιου, το ύφος του (<προ+φέρω>)

19 Εγίνηκε παπόρι = του ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι.

20 Το λουλούδι εδείλιασε = το λουλούδι άρχισε να χάνει τη ζωτικότητά του, την ικμάδα του, άρχισε να μαραίνεται (λέγεται για όλα τα φυτά)

21 Ψ'χαστήρα = η ψεκαστήρα

22 Λαιστρυγόνες και Κύκλωπες: πλάσματα της φαντασίας (Κ. Καβάφης, Ιθάκη)

23 Τρομπάρω = χροιμπούλω την τρόματα (την αντλία) για άντληση υγρών

24 Λάζω = νομίζω, μου κάζει

25 Κάνου κορωνιά = κάνω προκοπή, τα καταφέρων, προσδένω

26 Καναγλίζω = κασσιτερών (τα χάλκινα σκεύη)

27 scripta manent = τα γραπτά μένουν. Λατινική ρήση, που παραπέμπει στη διατηρησιμότητα και αποδεικτότητα του γραπτού κειμένου.

28 Ένα τρίμα = μικρό κομμάτι, μικρό μέρος

29 E. Φιλυπάκη-Warburton, 1992. Εισαγωγή στη θεωρητική γλωσσολογία, Αθήνα, εκδ. Νεφέλη.

30 Τίτλος του ωραίου θεατρικού τ'ς αλεξαντρίτσας ποιήτριας Ιωάννας Κόκλα,

31 Κογιονάρω = κοροϊδεύω, περιπαίζω, χλευάζω

Δεκέμβριος 2016 – Ιανουάριος – Φεβρουάριος 2017

- Και ποια ειν' η γνώμη σου, μπάρμπα Τίπούκειτε, για τη γλώσσα τ'ς νεολαίας;

- -Μου κάζει πως πολλοί νέοι σήμερα ξέρουνε γράμματα και μοναχά τα γκρίλις, τα Ελληνικά ... εισαγωγής, που τα'χουμε στ'ν άκρη τ'ς γλώσσας μας κι εμείς οι ηλικιωμένοι, και τα Σ(ου) Κ(ου) [=Σαββατοκύριακο!], Β(ου) Π(ου) [= Βόρεια Προάσπια] μού κάθονται στο στομάχι. Μην τα κάνουμε ούλα ίσωμα.Βέβαια, πολλοί γρινάζουνε για τη νεολαία, όπως εγενόντανε και παλιότερα, αλλά εφτό είναι διαχρονικό.

- - Και πώς βλέπεις το μέλλον τ'ς γλώσσας μας; Είναι αλήθεια πιώνευε να γένει ρώσικη σαλάτα;

- - Καταρχάς κανιά ζωντανή γλώσσα και κανιά διάλεκτος δεν χάνεται όσο υπάρχουνε άνθρωποι που τηνε χρησιμοποιούνε. Κι απέ τη γλώσσα μας έχει βαθιές ρίζες και μιλιέται δίχως διακοπή 40 αιώνες, αφού έχει, όπως είπαμε, στενή σχέση με τ'ς παλιότερες ιστορικές μορφές τ'ς. Πρέπει όμως να χρονισμόποιούμε και να μην κάνουμε χοντράδες. Κι επειδή σήμερα μπαίνουνε καθημερ'να στη ζωή μας ένα σωρό όροι, με τ'ν εξέλιξη τ'ς επιστήμης και τ'ς τεχνολογίας και μάλιστα με τέτοιονε ρυθμό που δεν παίρνουμε χαρτωσά, οι απαιτήσεις για στέρεη κατοχή τ'ς γλώσσας μας γένονται μεγαλύτερες, για να μη χάσουμε τ' αυγά και τα καλάθια.Κι όγιος μπορεί να βγάνει «αγκάθια» τ' αγκελώνωνε³² τη «γλώσσα», να κάμει κάτι σαν εκεί πο'καμε το θηριόταπο πουλι ερωδιός, το οποίο, όπως μας λέει ο Αίσωπος, έχωσε το κεφάλι του στο στόμα του λύκου και το βγαλε το κόκκαλο που του'χε κάτσει στον λαιμό και εκιντύνευε να ντα κακαρώσει. Στο κάτου – κάτου τ'ς γραφής, εμείς δεν έχουμε νταραβέρια με τον κακό το λύκο. Η ευερευσία θα γένεται προς τον πλήσιον –πλήσιον. Σε διαφορετική περίπτωση κιντυνέουμε να γένουμε σαν τ'ς Ποσειδωνιάτες του Κ. Καβάφη και να κόψουμε τον ομφάλιο λώρο που μας δένει με την πλούσια ελληνική κληρονομιά μας. Σ'τς Ποσειδωνιάτες, Έλληνες τ'ς Κάτω Ιταλίας, από εφτήνη τ'ν κληρονομιά δεν τ'ς απόμεινε πια τίποτα άλλο εκτός από νια ελληνική γιορτή ψυχαγωγίας και αθλητισμού. Προς το τέλος της γιορτής είχανε το συνήθειο να αναπολούνε τα παλιά ελληνικά τους έθιμα και τα ελληνικά ονόματα, που τώρα πια πολύ λίγοι τα καταλάμβαναν ολίγοι.

Την γλώσσα την ελληνική οι Ποσειδωνιάτες

εξέχασαν τόσους αιώνας ανακατευμένοι

με Τυρρηνούς, και με Λατίνους, κι άλλους ένους.

Το μόνο που τους έμενε προγονικό

ήταν μια ελληνική γιορτή, με τελετές ωραίες,

με λύρες και με αυλούς, με αγώνας και στεφάνους.

Κ' είχαν συνήθειο προς το τέλος της γιορτής

τα παλαιά τους έθιμα να δηγούνται,

και τα ελληνικά ονόματα να ξαναλένε,

που μόλις πια τα καταλάμβαναν ολίγοι.

Και πάντα μελαγχολικά τελείων' η γιορτή τους.

Γιατί θυμούνταν που κι αυτοί ήσαν Έλληνες —

Ιταλώται έναν καιρό κι αυτοί·

και τώρα πώς εξέπεσαν, πώς έγιναν,

να ζουν και να ομιλούν βαρβαρικά

βγαλμένοι — ω συμφορά! — απ' τον Ελληνισμό.

Τον αφελληνισμό, λοιπόν, τον ξεπεσμό τ'ς και την αποξένωσή τ'ς απ' τον ελληνικό πολιτισμό, τη γλώσσα, τα θήμα και τα έθιμα θεωρούσανε συμφορά. Μου κάζει όμως πως οι στίχοι εγραφτήκανε όχι για κεινούς αλλά για μας.

Για τη Σύνταξη: Έκτορας Γ. Χόρτης

Τα Χορτάτα

Τριμηνιαία περιοδική έκδοση

▪ Ιδιοκτήτης: Σύλλογος των Απανταχού Χορτιωτών Λευκάδας

τηλ. 6974415725, e-mail: arpilos@otenet.gr

▪ Υπεύθυνος έκδοσης - ύλης: Έκτορας Γ. Χόρτης

hechortis@gmail.com

▪ Συντακτική Επιτροπή: Αγγελος Γ. Χόρτης, Θωμάς Ε. Χόρτης, Σταθούλα

(Λούλα) Σακελλαρίου – Αυλωνίτη, Νίκος Δ. Χόρτης,

Έκτορας Γ. Χόρτης.

▪ Εκτύπωση: PLANETCOPY, Ψηφιακές εκδόσεις – εκτυπώσεις,

Μαυρομιχάλη 15, Αθήνα 10679

Για το περιεχόμενο των ενυπόγραφων κειμένων ευθύνονται οι συγγραφείς τους

Γεγονότα και σχόλια

του Έκτορα Γ. Χόρτη

1. Αρχιερατική Θεία Λειτουργία και κοπή της πίτας της ΕΛΜ

Στις 22/01/2017 η Εταιρεία Λευκαδίων Μελετών έκοψε την πρωτοχρονιάτικη πίτα της στην Αθήνα, παρουσία πλήθους Λευκαδίων και πολλών επισήμων. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε σε αιθουσα του ξενοδοχείου Αχίλλειον, ιδιοκτησίας του Λευκαδίτη Γιάννη Πολίτη, που οργάνωσε άμογα τα πάντα και επιβεβαίωσε το «όλοι οι καλοί χωράνε», αφού πλήθος Λευκαδίων και φίλων της Ε.Λ.Μ συνέρρευσε στον χώρο. Την εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους ο Σεβασμότατος Μητροπολίτης Λευκάδας και Ιθάκης κ. Θεόφιλος, ο οποίος λίγο νωρίτερα είχε τελέσει αρχιερατική θεία λειτουργία για τους εν Αττική Λευκαδίτες στον Ι.Ν. Αγίου Κωνσταντίνου Ομόνοιας, ο ειροκήρυκας της ιεράς Μητροπόλεως μας πανοσιολογίστας αρχιμαρτύρης κ. Ιωαννίκιος, ο βουλευτής Λευκάδας κ. Θαν. Καββαδάς, ο δήμαρχος Λευκάδας κ. Κ. Δρακονταείδης, ο αντιπρόεδρος του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Λευκάδας κ. Σπ. Αρβανίτης, ο αντιδήμαρχος κ. Γ. Φιλίππας, οι πρόεδροι της Ομοσπονδίας των Απανταχού Λευκαδίτικων Συλλόγων και του Συλλόγου Λευκαδίων Αττικής «Αγία Μαύρα» κ. Σ. Κακλαμάνης και Θ. Λογοθέτης, ο πρώην πρόεδρος της Βουλής κ. Απ. Κακλαμάνης, ο πρ. Δήμαρχος Λευκάδας κ. Κ. Αραβανίτης, καθώς επίσης και πρόεδροι και μέλη Λευκαδίτικων σωματείων Αττικής (Εγκλουβής, Αγίου Πέτρου, Σύλλογου Λευκαδίων Ηλιούπολης, ΛΑΟ.Π.Ι.Σ κλπ). Την εκδήλωση άνοιξε ο πρόεδρος της ΕΛΜ κ. Αθανάσιος Μελάς που καλωσόρισε τους επισήμους και τον κόσμο και ευχαρίστησε τον κ. Πολίτη για την παραχώρηση του χώρου και τα κεράσματα. Στη συνέχεια παρουσίασε τα μελλοντικά εκδοτικά σχέδια της Εταιρείας, ανάμεσα στα οποία είναι η έκδοση του βιβλίου του λευκάδιου γιατρού και ήρωα της Επανάστασης του 1821 Πέτρου Στεφανίτζη (1792 – 1863) με τίτλο: «Απλή και μεμαρτυρημένη έκθεσης των εν Ελλάδι πράξεων και τυχών αυτού απ' αρχής του αγώνος της Επαναστάσεως μέχρι σήμερον», που πρωτοεκδόθηκε στην Αθήνα το 1839..

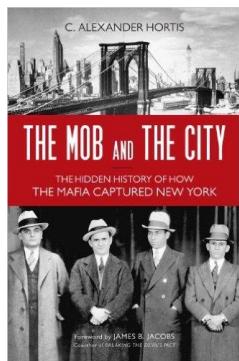
2. «Εύγε» στη Φιλαρμονική μας

Η Φιλαρμονική στον «Παρνασσό» της δόξας
Φωτο: MyLefkada

Την Κυριακή 29 Ιανουαρίου 2017 πραγματοποιήθηκε συναυλία στην αιθουσα εκδηλώσεων του φιλολογικού συλλόγου «Παρνασσός» της Αθήνας από τη Φιλαρμονική Εταιρεία Λευκάδας υπό τη μουσική διεύθυνση του Κώστα Μεσσήνη Στην ασφυκτικά γεμάτη αίθουσα παρουσίαστηκε με εξαιρετική επιτυχία η όπερα La Traviata του G. Verdi, που αναφέρεται στην ιστορία ενός μεγάλου έρωτα, ματαιωμένου από τις κοινωνικές συμβάσεις. Το ενθουσιωδές κοινό αποθέωε τις μοναδικές ερμηνείες της συντράο Ευδοκίας Μωσιδίου ως Βιολέττας Βαλερύ, του τενόρου Σταύρου Σαλαμπατσόπουλου ως Αλφρέντο Ζερμόν και του βαρύτονου Πέτρου Σαλάτα ως Τζόρτζιο Ζερμόν, υπό τους εξαίσιους ήχους της Φιλαρμονικής μας. Το «παρών» έδωσε πλήθος Λευκαδίων και φίλων του νησιού μας που συνέρρευσαν απ' όλη την Αττική, ο δήμαρχος Λευκάδας κ. Κ. Δρακονταείδης, ο αντιδήμαρχος Θ. Περδικάρης, πρόεδροι και μέλη πολλών Λευκαδίτικων πολιτιστικών συλλόγων της Αθήνας (Ομοσπονδία των Απανταχού Λευκαδίτων Συλλόγων, Σύλλογος Λευκαδίων Αττικής «Αγία Μαύρα», Σύλλογος Λευκαδίων Ηλιούπολης, ΛΑΟ.Π.Ο.Λ.Σ. κ.α.) ο πρόεδρος της ΕΛΜ κ. Θ. Μελάς, εκπρόσωπος του Συλλόγου των απανταχού Χορτιών Λευκάδας κ.α. Τέτοιες εκδηλώσεις, βέβαια, απαιτούν οικονομική στήριξη και οργάνωση και γι' αυτό χάριτας οφείλουμε στους χορηγούς της συναυλίας και σε όλους όσοι βοήθησαν στην άρτια οργάνωσή της. Όσο για την ιστορία και την ποιότητα της φιλαρμονικής μας σερνύνεται όλη η Λευκάδα.

3. Λευκαδίτης της Διασποράς: Ερευνάτε τας ... πηγάς

Η λευκαδίτικη παρουσία στο πεδίο της βιβλιοπαραγωγής είναι έντονη και στο Εξωτερικό. Προσφάτως λάβαμε και διαβάσαμε το εξαιρετικό ερευνητικό έργο του συγγραφέα και δικηγόρου στις ΗΠΑ **C. Alexander Hortis**, γιου του συγχωριανού και συνεργάτη της εφημερίδας μας πανεπιστημιακού καθηγητή κ. Φάνη Κ. Χόρτη, με τίτλο **The Mob and the City**, το οποίο έτυχε θερμότατης υποδοχής στις ΗΠΑ. Αντλώντας από ένα πλήθος πρωτογενών πηγών, πολλές από τις οποίες αποκαλύφθηκαν πρόσφατα, και, γενικότερα, αξιοποιώντας άριστα το σχετικό υλικό, ο συγγραφέας μας δίνει την πιο εμπειριστατωμένη και αυθεντική ιστορία της Μαφίας της Νέας Υόρκης από τις αρχές ως και τα μέσα του εικοστού αιώνα.

The Mob and the City: The Hidden History of How the Mafia Captured New York by C. Alexander Hortis (Author), James B. Jacobs (Foreword)

Forget what you think you know about the Mafia. After reading this book, even life-long mob aficionados will have a new perspective on organized crime. Informative, authoritative, and eye-opening, this is the first full-length book devoted exclusively to uncovering the hidden history of how the Mafia came to dominate organized crime in New York City during the 1930s through 1950s. Based on exhaustive research of archives and secret files obtained through the Freedom of Information Act, author and attorney C. Alexander Hortis draws on the deepest collection of primary sources, many newly discovered, of any history of the modern mob Shattering myths, Hortis reveals how Cosa Nostra actually obtained power at the inception. The author goes beyond conventional who-shot-who mob stories, providing answers to fresh questions such as: * Why did the Sicilian gangs come out on top of the criminal underworld? * Can economics explain how the Mafia families operated? * What was the Mafia's real role in the drug trade? * Why was Cosa Nostra involved in gay bars in New York since the 1930s?

Drawing on an unprecedented array of primary sources, *The Mob and the City* is the most thorough and authentic history of the Mafia's rise to power in the early-to-mid twentieth century.

4. Κοπή της πίτας και στη «Λευκάδα» της Ηλιούπολης

Στο κατάμεστο Λευκαδίτικο Σπίτι της Ηλιούπολης έγινε την Κυριακή 22 Ιανουαρίου 2017 η καθιερωμένη κοπή της πρωτοχρονιάτικης πίτας του Συλλόγου Λευκαδίων Ηλιούπολης και Γύρω Δήμους «Η ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ» από τον σεβασμότατο Μητροπολίτη Λευκάδας και Ιθάκης κ. Θεόφιλος. Από την πλευρά των επισήμων έχωρισαν ο βουλευτής Λευκάδας κ. Αθανάσιος Καββαδάς, ο αντιπεριφερειάρχης Αττικής κ. Πατσαρός, ο δήμαρχος Λευκάδας κ. Κωνσταντίνος Δρακονταείδης, ο δήμαρχος Ηλιούπολης κ. Βασιλής Βαλασσόπουλος, ο δήμαρχος Βύρωνα κ. Γρηγόρης Κατωπόδης, ο πρώην πρόεδρος της Βουλής κ. Απόστολος Κακλαμάνης, ο πρώην δήμαρχος Ηλιούπολης κ. Θ. Γεωργάκης, καθώς και εκπρόσωποι πολιτιστικών φορέων της Λευκάδας και της Ηλιούπολης. Χρόνια πολλά σε όλους.

3. Νέο ΔΣ του Συνδέσμου Φιλολόγων Λευκάδας

Μετά τις αρχαιοερείσεις του Συνδέσμου Φιλολόγων Λευκάδας, που πραγματοποιήθηκαν τη Δευτέρα, 5 Δεκέμβριου 2016 για την ανάδειξη του νέου Διοικητικού και Εποπτικού Συμβουλίου, το νεοεκλεγέν Διοικητικό Συμβούλιο συνεδρίασε την Κυριακή, 11-12-2016 και συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής:Πρόεδρος: Παρασκευή Κοφιδά-Βρεττού, Αντιπρόεδρος: Άννα Κοφιδά, Γενική Γραμματέας: Αικατερίνη Ροντογιάννη, Οργανωτική Γραμματέας: Αγγελική Κόγκα, Ειδική Γραμματέας: Διονυσία Μπίζου, Ταμίας: Ολγα Κοταρέλα, Έφορος Βιβλιοθήκης και Εκδόσεων: Ιωάννης Φραγκούλης. Στο νέο ΔΣ ευχόμαστε καλή δύναμη, για να συνεχίσει το πολυσχιδές και καρποφόρο έργο του.

6. Έκθεση φωτογραφίας από το ΦΩΤΟ Κύπταρο 14-17 Σεπτεμβρίου: ταλέντο και εμπειρία

Φωτο: Βούλα Χόρτη

Ο Δήμος Μοσχάτου – Ταύρου στα πλαίσια των αποκριών εκδηλώσεων του 2017 πραγματοποίησε την Παρασκευή, 17 Φεβρουαρίου 2017, και ώρα 20:00, στο Πολιτιστικό Κέντρο του δήμου «Θεόδωρος Αγγελόπουλος», τα εγκαίνια της ομαδικής έκθεσης φωτογραφίας με τίτλο «ΚΑΣΤΟΡΙΑΝΑ ΡΑΓΚΟΥΤΣΑΡΙΑ». Στην έκθεση έλαβαν μέρος έντεκα μέλη δύο Φωτογραφικών Ομάδων, της ομάδας Φωτοστύλου «Φ.Υ.Γ.Ε.Σ.» με έδρα την Αθήνα και της ομάδας «ΦΩΤΟ.κύπταρο» με έδρα την πόλη της Λευκάδας. Τα μέλη των δύο φωτογραφικών ομάδων, μετά από πρόσκληση του Δήμου Καστοριάς, τον Ιανουάριο του 2016 συνεργάστηκαν και αποτύπωσαν με το φωτογραφικό τους φακό τις εκδηλώσεις των Ραγκουτσαριών, με σκοπό να γνωρίσει το ευρύ κοινό μέσα από τα μάτια των φωτογράφων-εκθετών τις εορταστικές εκδηλώσεις των Ραγκουτσαριών, ένα καρναβαλικό έθιμο μοναδικό που η αρχή του χάνεται στα βάθη των αιώνων. Το ζητούμενο της έκθεσης ήταν μέσα από έντεκα διαφορετικές ματιές να αποτυπωθεί εικαστικά το πνεύμα των ραγκουτσαριών, η ιεροτελεστία, η κάθαρση χαράς, κεφιού, το συναίσθημα, η αγάπη, η μύηση κ.τ.λ., στοιχεία που αποτελούν χαρακτηριστικά γνωρίσματα του Καστοριανού καρναβαλιού στις διάφορες εκφράσεις του. Η έκθεση είχε διαρκείσει έως τις 26 Φεβρουαρίου 2017, αλλά λόγω της επιτυχίας με την οποία στέφθηκε, στην οπού προκύπτει από τα διθύραμβικά σχόλια στο βιβλίο επισκεπτών, παρατάθηκε ως τις αρχές Μαρτίου. Εκθέτες ήταν οι εξής: Βασιλική Αγγελακοπούλου, Κωνσταντίνος Βεργίνης, Νίκος Βλαχόπουλος, Γιάννης Ζαφειρόπουλος, Αποστόλης Μαραγκός, Γιώργος Μπάζας, Αναστασία Μπιώκου, Τατιάνα Σαΐνη, Ελένη Σαραντοπούλου, Κωνσταντίνος Σοφιανός, και η Βούλα Χόρτη.

[Η συνέχεια στη σελίδα 7].

Μελετώντας κάποιες διαθήκες της Βενετοκρατίας στη Λευκάδα

Του Άγγελου Γ. Χόρτη

Τα νοταριακά έγγραφα γενικώς και οι διαθήκες ειδικότερα αποτελούν ανεκτίμητες πηγές για τη μελέτη της κοινωνικής και της οικονομικής ιστορίας. Τούτο οφείλεται στο ότι οι πληροφορίες τις οποίες αντλούμε από αυτά δεν επιδέχονται ουδεμία αμφισβήτηση, καθώς δεν πρόκειται για υποκειμενικές εκτιμήσεις αλλά για αντικειμενικά γεγονότα, των οποίων, ωστόσο, η ερμηνεία και οι συσχετισμοί απόκεινται στον ερευνητή. Κάποιες, λοιπόν, από τις διαθήκες στο νησί μας, της εποχής της Βενετοκρατίας, διαφέρουν νοταρίων, τις οποίες θα μελετήσουμε στο κείμενο που ακολουθεί, μας οδηγούν σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα, τα οποία φωτίζουν πτυχές της οικονομικής και κοινωνικής πραγματικότητας της εποχής την οποία αφορούν.

Η πρώτη από τις διαθήκες είναι καταχωρισμένη στο 1ο πρωτόκολλο των πράξεων του νοταρίου Ιωάννη Ξύδη, με ημερομηνία 5 Δεκεμβρίου 1717. Πρόκειται για τη διαθήκη της σιόρας Μαρίας Καλλονά, με καταγωγή από την Κέρκυρα, συζύγου του Τζανέτου Δετζώρτζη. Πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι η οικογένεια Δετζώρτζη, καταγόμενη από την Κρήτη, με απώτερη καταγωγή, πιθανότατα, από την Βενετία, ήταν μια από τις επιφανείς οικογένειες του νησιού, στην οποία οι Βενετοί είχαν παραχωρήσει, μετά την κατάκτηση της κατεχόμενης ως τότε από τους Τούρκους Λευκάδας το 1684, πολλά κτήματα στον κάμπο της Βασιλικής και στις γειτονικές περιοχές και συγκεκριμένα 1090 ενετικά στρέμματα χωράφια (περίπου 2000 στρέμματα των 1000 τ.μ.), 1145 μεροδούλια αμπέλια και 238 ρίζες ελιές (1). Οι παραχωρήσεις οφείλονταν στις υπηρεσίες της οποίες η οικογένεια είχε παρασχει στους Βενετούς κατά τους Βενετοτουρκικούς πολέμους του 1684-1699 και 1714-1718. Η σιόρα Μαρία, λοιπόν, που ανήκε στο ανώτερο κοινωνικά και οικονομικά στρώμα της λευκαδίτικης κοινωνίας, την Πέμπτη 5 Δεκεμβρίου του 1717 κατά το μεσημέρι, κάλεσε στο σπίτι του συζύγου της στο χωριό Σύβρος τον νοτάριο Γιάννη Ξύδη. Σημειώνουμε ότι και το σπίτι αυτό είχε παραχωρηθεί στον Τζανέτο από την Βενετική Πολιτεία. Εκεί, του δήλωσε ότι, επειδή ήταν ασθενής, επιθυμούσε «να διορθώσει τα παντοία της αγαθά, μηπως και έλθει θάνατος αιφνίδιος και άρει την αμαρτωλή της ψυχή». Η «διόρθωση», όπως φαίνεται από το κείμενο της διαθήκης που ακολουθεί, δεν αφορά μόνο την τακτοποίηση των περιουσιακών και γενικώς των οικονομικών εκκρεμοτήτων της διαθέτριας αλλά και την ετοιμασία της για την μετά θάνατον ζωή, σύμφωνα με τη χριστιανική διδασκαλία για την αθανασία της ψυχής, η οποία στην επίγειο διαδρομή του ανθρώπου στηγματίζεται και βαρύνεται από αμαρτίες, καθώς «ουκ έστιν άνθρωπος ος ζήσεται και ουχ αμαρτήσει», πάντοτε σύμφωνα με τη χριστιανική αντίληψη. Η βούληση της σιόρας Μαρίας καταγράφεται λεπτομερώς από τον νοτάριο και είναι εύγλωττη. Στην αρχή του εγγράφου, συναισθανόμενη την αμαρτωλότητά της, ζητεί από όλους τους ορθοδόξους χριστιανούς να της παράσχουν τη χριστιανική συγχώρηση, αφού και η ίδια τους παρέχει τη δική της. Είναι, όπως φαίνεται, το πρώτο βήμα για να αποκαθάρει την ψυχή της. Στη συνέχεια, προχωρεί σε εντολές για τη διάθεση των περιουσιακών της στοιχείων, τα οποία καταγράφονται, άλλοτε γενικά και άλλοτε με λεπτομέρειες. Όπως φαίνεται από την καταγραφή, η Μαρία είχε την ακόλουθη περιουσία: 1. Μια κασέλα με ρουχισμό, χρυσαφικά και άλλα μη κατονομαζόμενα αντικείμενα στην Κέρκυρα, καθώς και ένα κατάστημα στην ίδια πόλη, 2. Τα μετρητά της προίκας της, το ύψος των οποίων δεν αναφέρεται, 3. Μια κασέλα στο σπίτι του άνδρα της, (δεν αναφέρεται αν πρόκειται για το Σύβρο ή για την Αρμαϊκή, καθώς, όπως φαίνεται η κηδεία της έγινε στο νάο του Αγίου Νικολάου της πόλης) με μια βέρα, δυο καμιζίολες μεταξώτες δαμασκό (προφανώς δαμασκηνές), δυο καρπέτες δαμασκό και 12 πουκάμισα, 4. Τρία ζευγάρια σεντόνια, 5. Εφτά «λαιμούς» μαργαριτάρια, δηλαδή περιδέραια μαργαριταρένια, ένα «λαιμό» σμαράγδια, ένα ζευγάρι σκουλαρίκια μαργαριταρένια χρυσά και ένα ζευγάρι σκουλαρίκια σμαραγδένια, όμοια με το σμαραγδένιο περιδέραιο.

Σε ό,τι αφορά τη διάθεση της περιουσίας αυτής, για την κασέλα με τον ρουχισμό, τα χρυσαφικά κ.λπ. της Κέρκυρας κάνει επίτροπο, δηλαδή εξουσιοδοτεί, τον αδελφό της Αντώνιο Καλλονά να μοιράσει το περιεχόμενό της σε φτωχούς, ορφανά και γενικώς αναξιοπαθούντες για τη σωτηρία της ψυχής της, ενώ στον ίδιο αφήνει το κατάστημα που έχει στην διοικησία της. Στον σύζυγό της τον σιρ Τζανέτο Δετζώρτζη, αφήνει όλα τα μετρητά της προίκας της, το ύψος των οποίων δεν αναφέρεται, αιτιολογώντας την παραχώρηση με το γεγονός της «καλής γεροκόμησης», δηλαδή της φροντίδας του γι' αυτήν, που βρισκόταν σε μεγάλη για την εποχή ηλικία, και ακόμα για τα «ξέταχτα» και τα «ψυχικά» με τα οποία αυτός επιφορτίζεται στο μέλλον. Η αιτιολογία απαιτεί σχολιασμό. Σε ό,τι αφορά τη «γεροκόμηση», πρέπει να σημειώσουμε ότι, σε μια εποχή που η κοινωνική πρόνοια ήταν ανύπαρκτη, η φροντίδα των ηλικιωμένων, η «γεροκόμηση», ασχέτως αν παρεχόταν από πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος ή από ξένους, γινόταν πάντοτε ανταποδοτικά. Έτσι, για παράδειγμα, αν τους γέροντες γονείς «γεροκομούσε» ένα από τα παιδιά τους ή τις νύφες τους, οι αναλαμβάνοντες αυτήν την υποχρέωση έπαιρναν μεγαλύτερο μερίδιο από την κληρονομία. Τα νοταριακά έγγραφα παρέχουν πλήθος τεκμηρίων ως προς τούτο. Τα «ξέταχτα» είναι προφανώς οι δαπάνες στις οποίες θα υποβληθεί ο Τζανέτος, για να εκπληρώσει τα τάματά της, ενώ τα «ψυχικά» με τα οποία αυτός επιφορτίζεται στο μέλλον. Η αιτιολογία απαιτεί σχολιασμό. Σε ό,τι αφορά τη «γεροκόμηση», πρέπει να σημειώσουμε ότι, σε μια εποχή που η κοινωνική πρόνοια ήταν ανύπαρκτη, η φροντίδα των ηλικιωμένων, η «γεροκόμηση», ασχέτως αν παρεχόταν από πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος ή από ξένους, γινόταν πάντοτε ανταποδοτικά. Έτσι, για παράδειγμα, αν τους γέροντες γονείς «γεροκομούσε» ένα από τα παιδιά τους ή τις νύφες τους, οι αναλαμβάνοντες αυτήν την υποχρέωση έπαιρναν μεγαλύτερο μερίδιο από την κληρονομία. Τα νοταριακά έγγραφα παρέχουν πλήθος τεκμηρίων ως προς τούτο. Τα «ξέταχτα» είναι προφανώς οι δαπάνες στις οποίες θα υποβληθεί ο Τζανέτος, για να εκπληρώσει τα τάματά της, ενώ τα «ψυχικά» με τα οποία αυτός επιφορτίζεται στο μέλλον. Η αιτιολογία απαιτεί σχολιασμό. Σε ό,τι αφορά τη «γεροκόμηση», πρέπει να σημειώσουμε ότι, σε μια εποχή που η κοινωνική πρόνοια ήταν ανύπαρκτη, η φροντίδα των ηλικιωμένων, η «γεροκόμηση», ασχέτως αν παρεχόταν από πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος ή από ξένους, γινόταν πάντοτε ανταποδοτικά. Έτσι, για παράδειγμα, αν τους γέροντες γονείς «γεροκομούσε» ένα από τα παιδιά τους ή τις νύφες τους, οι αναλαμβάνοντες αυτήν την υποχρέωση έπαιρναν μεγαλύτερο μερίδιο από την κληρονομία. Τα νοταριακά έγγραφα παρέχουν πλήθος τεκμηρίων ως προς τούτο. Τα «ξέταχτα» είναι προφανώς οι δαπάνες στις οποίες θα υποβληθεί ο Τζανέτος, για να εκπληρώσει τα τάματά της, ενώ τα «ψυχικά» με τα οποία αυτός επιφορτίζεται στο μέλλον. Η αιτιολογία απαιτεί σχολιασμό. Σε ό,τι αφορά τη «γεροκόμηση», πρέπει να σημειώσουμε ότι, σε μια εποχή που η κοινωνική πρόνοια ήταν ανύπαρκτη, η φροντίδα των ηλικιωμένων, η «γεροκόμηση», ασχέτως αν παρεχόταν από πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος ή από ξένους, γινόταν πάντοτε ανταποδοτικά. Έτσι, για παράδειγμα, αν τους γέροντες γονείς «γεροκομούσε» ένα από τα παιδιά τους ή τις νύφες τους, οι αναλαμβάνοντες αυτήν την υποχρέωση έπαιρναν μεγαλύτερο μερίδιο από την κληρονομία. Τα νοταριακά έγγραφα παρέχουν πλήθος τεκμηρίων ως προς τούτο. Τα «ξέταχτα» είναι προφανώς οι δαπάνες στις οποίες θα υποβληθεί ο Τζανέτος, για να εκπληρώσει τα τάματά της, ενώ τα «ψυχικά» με τα οποία αυτός επιφορτίζεται στο μέλλον. Η αιτιολογία απαιτεί σχολιασμό. Σε ό,τι αφορά τη «γεροκόμηση», πρέπει να σημειώσουμε ότι, σε μια εποχή που η κοινωνική πρόνοια ήταν ανύπαρκτη, η φροντίδα των ηλικιωμένων, η «γεροκόμηση», ασχέτως αν παρεχόταν από πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος ή από ξένους, γινόταν πάντοτε ανταποδοτικά. Έτσι, για παράδειγμα, αν τους γέροντες γονείς «γεροκομούσε» ένα από τα παιδιά τους ή τις νύφες τους, οι αναλαμβάνοντες αυτήν την υποχρέωση έπαιρναν μεγαλύτερο μερίδιο από την κληρονομία. Τα νοταριακά έγγραφα παρέχουν πλήθος τεκμηρίων ως προς τούτο. Τα «ξέταχτα» είναι προφανώς οι δαπάνες στις οποίες θα υποβληθεί ο Τζανέτος, για να εκπληρώσει τα τάματά της, ενώ τα «ψυχικά» με τα οποία αυτός επιφορτίζεται στο μέλλον. Η αιτιολογία απαιτεί σχολιασμό. Σε ό,τι αφορά τη «γεροκόμηση», πρέπει να σημειώσουμε ότι, σε μια εποχή που η κοινωνική πρόνοια ήταν ανύπαρκτη, η φροντίδα των ηλικιωμένων, η «γεροκόμηση», ασχέτως αν παρεχόταν από πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος ή από ξένους, γινόταν πάντοτε ανταποδοτικά. Έτσι, για παράδειγμα, αν τους γέροντες γονείς «γεροκομούσε» ένα από τα παιδιά τους ή τις νύφες τους, οι αναλαμβάνοντες αυτήν την υποχρέωση έπαιρναν μεγαλύτερο μερίδιο από την κληρονομία. Τα νοταριακά έγγραφα παρέχουν πλήθος τεκμηρίων ως προς τούτο. Τα «ξέταχτα» είναι προφανώς οι δαπάνες στις οποίες θα υποβληθεί ο Τζανέτος, για να εκπληρώσει τα τάματά της, ενώ τα «ψυχικά» με τα οποία αυτός επιφορτίζεται στο μέλλον. Η αιτιολογία απαιτεί σχολιασμό. Σε ό,τι αφορά τη «γεροκόμηση», πρέπει να σημειώσουμε ότι, σε μια εποχή που η κοινωνική πρόνοια ήταν ανύπαρκτη, η φροντίδα των ηλικιωμένων, η «γεροκόμηση», ασχέτως αν παρεχόταν από πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος ή από ξένους, γινόταν πάντοτε ανταποδοτικά. Έτσι, για παράδειγμα, αν τους γέροντες γονείς «γεροκομούσε» ένα από τα παιδιά τους ή τις νύφες τους, οι αναλαμβάνοντες αυτήν την υποχρέωση έπαιρναν μεγαλύτερο μερίδιο από την κληρονομία. Τα νοταριακά έγγραφα παρέχουν πλήθος τεκμηρίων ως προς τούτο. Τα «ξέταχτα» είναι προφανώς οι δαπάνες στις οποίες θα υποβληθεί ο Τζανέτος, για να εκπληρώσει τα τάματά της, ενώ τα «ψυχικά» με τα οποία αυτός επιφορτίζεται στο μέλλον. Η αιτιολογία απαιτεί σχολιασμό. Σε ό,τι αφορά τη «γεροκόμηση», πρέπει να σημειώσουμε ότι, σε μια εποχή που η κοινωνική πρόνοια ήταν ανύπαρκτη, η φροντίδα των ηλικιωμένων, η «γεροκόμηση», ασχέτως αν παρεχόταν από πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος ή από ξένους, γινόταν πάντοτε ανταποδοτικά. Έτσι, για παράδειγμα, αν τους γέροντες γονείς «γεροκομούσε» ένα από τα παιδιά τους ή τις νύφες τους, οι αναλαμβάνοντες αυτήν την υποχρέωση έπαιρναν μεγαλύτερο μερίδιο από την κληρονομία. Τα νοταριακά έγγραφα παρέχουν πλήθος τεκμηρίων ως προς τούτο. Τα «ξέταχτα» είναι προφανώς οι δαπάνες στις οποίες θα υποβληθεί ο Τζανέτος, για να εκπληρώσει τα τάματά της, ενώ τα «ψυχικά» με τα οποία αυτός επιφορτίζεται στο μέλλον. Η αιτιολογία απαιτεί σχολιασμό. Σε ό,τι αφορά τη «γεροκόμηση», πρέπει να σημειώσουμε ότι, σε μια εποχή που η κοινωνική πρόνοια ήταν ανύπαρκτη, η φροντίδα των ηλικιωμένων, η «γεροκόμηση», ασχέτως αν παρεχόταν από πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος ή από ξένους, γινόταν πάντοτε ανταποδοτικά. Έτσι, για παράδειγμα, αν τους γέροντες γονείς «γεροκομούσε» ένα από τα παιδιά τους ή τις νύφες τους, οι αναλαμβάνοντες αυτήν την υποχρέωση έπαιρναν μεγαλύτερο μερίδιο από την κληρονομία. Τα νοταριακά έγγραφα παρέχουν πλήθος τεκμηρίων ως προς τούτο. Τα «ξέταχτα» είναι προφανώς οι δαπάνες στις οποίες θα υποβληθεί ο Τζανέτος, για να εκπληρώσει τα τάματά της, ενώ τα «ψυχικά» με τα οποία αυτός επιφορτίζεται στο μέλλον. Η αιτιολογία απαιτεί σχολιασμό. Σε ό,τι αφορά τη «γεροκόμηση», πρέπει να σημειώσουμε ότι, σε μια εποχή που η κοινωνική πρόνοια ήταν ανύπαρκτη, η φροντίδα των ηλικιωμένων, η «γεροκόμηση», ασχέτως αν παρεχόταν από πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος ή από ξένους, γινόταν πάντοτε ανταποδοτικά. Έτσι, για παράδειγμα, αν τους γέροντες γονείς «γεροκομούσε» ένα από τα παιδιά τους ή τις νύφες τους, οι αναλαμβάνοντες αυτήν την υποχρέωση έπαιρναν μεγαλύτερο μερίδιο από την κληρονομία. Τα νοταριακά έγγραφα παρέχουν πλήθος τεκμηρίων ως προς τούτο. Τα «ξέταχτα» είναι προφανώς οι δαπάνες στις οποίες θα υποβληθεί ο Τζανέτος, για να εκπληρώσει τα τάματά της, ενώ τα «ψυχικά» με τα οποία αυτός επιφορτίζεται στο μέλλον. Η αιτιολογία απαιτεί σχολιασμό. Σε ό,τι αφορά τη «γεροκόμηση», πρέπει να σημειώσουμε ότι, σε μια εποχή που η κοινωνική πρόνοια ήταν ανύπαρκτη, η φροντίδα των ηλικιωμένων, η «γεροκόμηση», ασχέτως αν παρεχόταν από πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος ή από ξένους, γινόταν πάντοτε ανταποδοτικά. Έτσι, για παράδειγμα, αν τους γέροντες γονείς «γεροκομούσε» ένα από τα παιδιά τους ή τις νύφες τους, οι αναλαμβάνοντες αυτήν την υποχρέωση έπαιρναν μεγαλύτερο μερίδιο από την κληρονομία. Τα νοταριακά έγγραφα παρέχουν πλήθος τεκμηρίων ως προς τούτο. Τα «ξέταχτα» είναι προφανώς οι δαπάνες στις οποίες θα υποβληθεί ο Τζανέτος, για να εκπληρώσει τα τάματά της, ενώ τα «ψυχικά» με τα οποία αυτός επιφορτίζεται στο μέλλον. Η αιτιολογία απαιτεί σχολιασμό. Σε ό,τι αφορά τη «γεροκόμηση», πρέπει να σημειώσουμε ότι, σε μια εποχή που η κοινωνική πρόνοια ήταν ανύπαρκτη, η φροντίδα των ηλικιωμένων, η «γεροκόμηση», ασχέτως αν παρεχόταν από πρόσωπα του οικογενειακού περιβάλλοντος ή από ξένους, γινόταν πάντοτε ανταποδοτικά. Έτσι, για παράδειγμα, αν τους γέροντες γονεί

ΤΑ ΧΟΡΤΑΤΑ

ερώτημα υπόδηλωνει πραγματικότητες της εποχής και περισσότερο, ίσως, εποχών πλαισιούρων από αυτήν, ώστε να έχει καταστεί τυπικό μέρος του εγγράφου. Πράγματι, οι συχνές επιδημίες και η νοσηρότητα των ανθρώπων καθιστούσαν αναγκαία τη συντήρηση νοσοκομείων, ενώ η θνητιμότητα ήταν φυσικό να αφήνει παιδιά ορφανά και απροστάτευτα, ελλείψει μάλιστα και του οποιουδήποτε, έστω και στοιχειώδους, δικτύου κοινωνικής πρόνοιας. Σε ό,τι αφορά τους σκλάβους, είναι γνωστό ότι η πειρατεία υπήρξε μια πλαισιά μάστιγα της Μεσογείου, που εντεινόταν σε περιόδους πολέμων και αστάθειας και ότι όσοι αιχμαλωτίζονταν από πειρατές έπρεπε να εξαγοραστούν με χρήματα. Ότι μάλιστα το φαινόμενο δεν είχε εξαλειφθεί προκύπτει από νοταριακό έγγραφο της εποχής(5). Σύμφωνα με αυτό, Αρβανίτες είχαν αιχμαλωτίσει τους λευκαδίτες ναυτικούς Παύλο Λεκατσά, Βασίλη Βαντώρο, Στάθη Σφαέλλο και Γιάννη Καρίνταβα, που εμπορεύονταν στην περιοχή του Αμβρακικού. Για την εξαγορά τους απαίτησαν την πληρωμή 30 τζεκινιών για τον καθένα. Επανερχόμενοι στο κείμενο της διαθήκης, υπογραμμίζουμε την αναφορά του διαθέτη στην αμαρτωλή του ψυχή και το «πτήλινό» του σώμα, η οποία συναντάται σε όλες σχεδόν τις διαθήκες. Και, παρότι το στοιχείο αυτό φαίνεται τυπικό στοιχείο του κειμένου όλων των διαθηκών, έχει ιδιαίτερη σημειολογική σημασία. Το σώμα χαρακτηρίζεται εδώ πήλινο, αλλού ταπεινό κλπ. και η αναφορά σε αυτό εξαντλείται με την έκφραση της βούλησης του κάθε φορά διαθέτη για την εκκλησία στην οποία επιθυμεί να ταφεί, όπως εδώ ο Σκιαδαρέσης δηλώνει ότι επιθυμεί να ταφεί στον ναό του Αγίου Μηνά, όπου είναι θαμμένοι και οι πρόγονοί του. Εκεί τελειώνει η μέριμνα για το σώμα. Αντίθετα, η μέριμνα για την ψυχή, τη στιγματισμένη από την αμαρτία, είναι η μεγάλη έγνωσις όλων και αυτό αποτυπώνεται και διαποτίζει το κείμενο των διαθηκών.

Σε ό,τι αφορά την περιουσία του, ο Σκιαδαρέσης ορίζει ως κληρονόμους του κατά τα 2/3 τόσο της κινητής όσο και της ακίνητης τους δύο γιούς του, τον ιερομόναχο Χρύσανθο και τον Αντώνη. Το ενδιαφέρον όμως έγκειται στις εντολές του για τη διάθεση του υπολοίπου 1/3 της περιουσίας του. Σύμφωνα, λοιπόν, με το υπό μελέτη έγγραφο, ορίζει να διθούν ανά δύο τζεκινία στους 30 ναούς των ισάριθμων οικισμών της υπαίθρου του νησιού, οι οποίοι λειτουργούνταν Σαββατοκύριακο, στα μοναστήρια του Αγίου Γεωργίου στο Μαραντοχώρι, του Αγίου Ιωάννου στο Ροδάκι, της Κόκκινης Εκκλησίας, του Αγίου Ιωάννου στο Λιβάδι και του Αγίου Γεωργίου στους Σκάρους, καθώς και στις εκκλησίες της Αμαζικής Αγίο Χαράλαμπο, Αγίο Ιωάννη Θεολόγο, Αγίο Δημήτριο, Αγίο Νικόλαο, Παντοκράτορα, Παναγία του Σίκουλα (Εισόδια), Αγίο Μηνά, Ευαγγελίστρια, Αγίους Αναργύρους, Παναγία του Μπαρμπαρίγου (πιθανότατα η Παναγία των Ξένων), Αγία Παρασκευή, Αγίο Σπυρίδωνα, Άγιο Παντελεήμονα και Άγιο Γεώργιο, με τον όρο να γραφούν τα ονόματα του ίδιου και του πατέρα του στην Πράθεση, ώστε να μνημονεύονται αιωνίως. Ιδιαίτερο, ωστόσο βάρος και σημασία έχει η παράκληση και εντολή του στους επιπρόπους πέντε συναδελφικών ναών της Αμαζικής «αδελφάτων» όπως τους ονομάζει. Σημειώνουμε ότι οι συναδελφικοί ναοί ιδρύονταν από ομάδες ατόμων, με δεσμούς μεταξύ τους, επαγγελματικούς, συγγενικούς ή άλλους, που αναλάμβαναν και τη διαχείρισή τους(6) Η παράκληση συνίσταστο στο να επιλέξουν ανά 4 ορφανές κορασίδες, δηλαδή 20 συνολικά, και να δώσουν από 10 τζεκινία σε κάθε μία από αυτές για μνημόσυνο της ψυχής του ίδιου και του πατέρα του. Όμως δεν μένει εκεί. Ορίζει ότι, σε περίπτωση που δεν θα βρίσκονταν ορφανές, τα χρήματα, κατά συγκατάβαση, έπρεπε να διθούν σε αμαρτωλές («ας είναι και αμαρτωλές» διαβάζουμε στη διαθήκη), με σκοπό να απομακρυνθούν από την αμαρτία. Φανταζόμαστε ποια εντύπωση θα είχε προκαλέσει στην κοινωνία της εποχής η απόφαση του Σκιαδαρέση και σε ποιο βαθμό αυτός είχε ενστερνισθεί τη βαθύτερη ουσία της χριστιανικής αγάπης και μεγαθυμίας. Ανεξαρτήτως της νομικής υποχρέωσης των κληρονόμων και εκτελεστών της διαθήκης του πατέρα τους να υλοποιήσουν τις εντολές του, ο Σκιαδαρέσης τους δεσμεύει και με τις εξής, κατά κάποιο τρόπο, «ρήτρες». Προτέρει πρώτα- πρώτα τους εφημερίους, τους ηγουμένους και τις ορφανές και υποδεικνύει σ' αυτούς να προσφύγουν στη δικαιοσύνη, αν οι κληρονόμοι του δεν εφαρμόσουν τις εντολές του. Ωστόσο, η σοβαρότερη «ρήτρα» δεν ήταν η προσφυγή στην ανθρώπινη αλλά στη Θεία Δικαιοσύνη. Αν, δηλαδή οι κληρονόμοι του γίνουν επιλήσμονες των εντολών του, τους απειλεί ότι θα του δώσουν λόγο «εν ημέρᾳ Κρίσεως» Ο φόρος, της Θείας τιμωρίας, λοιπόν, ήταν τόσο ισχυρός, ώστε οι γιοι του έσπεισαν να συμμορφωθούν με την πατρική βούληση, όπως προκύπτει από το έγγραφο του Σπυρίδωνα Μαράτου του 1754, το οποίο έχει ήδη αναφερθεί. Και είναι χαρακτηριστικό ότι οι προαναφερθείσες δωρεές χαρακτηρίζονται από τον Σκιαδαρέση και καταγράφονται στο κείμενο, με έμφαση, ως «μερδικό δικό μου», σα να επρόκειτο να συνεχίσει τη ζωή του μετά το θάνατο. Είναι, βέβαια, ευνόητο ποια είναι η σημασία της φράσης, αφού η υλική ύπαρξη του ανθρώπου τερματίζεται όταν αυτός πεθάνει. Αλλά η μέριμνα για τη σωτηρία της ψυχής δεν εξαντλείται με τις δωρεές. Πρέπει, ακόμα, να γίνουν χριστιανοτρεπτώς η κηδεία και «τα καλά της ψυχής» και για τα οποία επιφορτίζει τον γιο του Χρύσανθο.

Ολοκληρώνοντας την αναφορά στη διαθήκη του Ζήσιμου Σκιαδαρέση, σημειώνων ότι η κατοικία του ξεχώριζε από τις συνηθισμένες απλές ισόγειες κατοικίες της πλειονότητας του πληθυσμού, καθώς επρόκειτο για κατοικία διώροφη, της οποίας η αξία ανερχόταν στο υψηλό ποσόν των 300 τζεκινιών και ακόμα ότι η δεύτερη σύζυγός του Χριστίνα κατείχε κοσμήματα, μη αναγραφόμενα λεπτομερώς αλλά πάντως όχι αμελητέας αξίας, αφού ο σύζυγός της ορίζει, επί ποινή αφορισμού, ότι πρέπει να τα επιστρέψει στους γιους του. Υποθέτω ότι θα διαθέσει αυτοβούλως μόνον ότι περιελάμβανε το «λιγατοχάρτι» της, δηλαδή την προίκα της, επί της οποίας είχε πλήρη κυριότητα.

Η τρίτη διαθήκη είναι καταχωρισμένη στο 4ο πρωτόκολλο των πράξεων του παπά Γιάννη Δεσαλέρου, με χρονολογία 3 Απριλίου 1749. Πρόκειται για τη διαθήκη του Αναστάση Μεσσήνη, κατοίκου του οικισμού Χορτάτων του χωριού Διαμιλιανού. Ο Αναστάσης περιλαμβάνεται στη μεγάλη πλειονότητα του αγροτικού πληθυσμού του νησιού και συντηρεί την οικογένειά του με την καλλιέργεια των κτημάτων του και την οικόσιτη κτηνοτροφία, η οποία συμπλήρωνε την κάλυψη των οικογενειακών του αναγκών. Την οικογένεια του Αναστάση αποτελούσαν ο ίδιος, η γυναίκα του Τριανταύλλω και τα παιδιά του Θοδωρής και Ακριβή.

Τη Δευτέρα, λοιπόν, 3 Απριλίου του 1749 ο Αναστάσης, κάτω από το φόρο του θανάτου, λόγω αιφνιδίας ασθενείας του, καλεί το νοτάριο στο σπίτι του, για να του υπαγορεύεται τη διαθήκη του, η οποία είναι συνταγμένη με βάση την τυπική φόρμα των διαθηκών. Αφού αρχικά δηλώνει ότι το «ταπεινόν» του σώμα επιθυμεί να ταφεί στο ναό του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, απαντά αρνητικά στην ερώτηση του νοταρίου αν αφήνει «ψυχικόν» σε οσπιτάλια, σκλάβους και φυλακισμένους, με την αιτιολογία ότι δεν έχει. Ωστόσο, η μέριμνα για την ψυχή του, ακοίμητη, εκδηλώνεται με άλλο τρόπο, στο μέτρο πάντοτε ή και πάνω από τις οικονομικές του δυνατότητες, και μας προξενεί ιδιαίτερη έκπληξη. Ο Αναστάσης, δηλαδή, αφήνει στους εφημερίους του οικισμού των Χορτάτων ένα χωράφι που είχε αγοράσει από τον Φίλιππο Χόρτη έναντι πέντε και μισού ριαλιών, για να του διαβάσουν ενός έτους Σαββατοπάτικα και, ακόμα, τους δίνει τρεις γίδες γεννημένες, για να του διαβάσουν ένα Σαραντάρι, «ζήσει-πεθάνει». Πέραν αυτών, επιφορτίζει τη γυναίκα του να του κάμει την κηδεία με έξι ιερείς, καθώς και όλα τα «ταχτά του, κατά την τάξιν των χριστιανών». Η γενναιοδωρία αυτή του Αναστάση, που αποτελεί ουσιαστικά οικονομική υπέρβαση και θυσία, έχει, ωστόσο, την εξήγησή της και πρέπει να συνεκτιμήθει με το γεγονός ότι αφήνει ένα ασήμαντο σχετικά περιουσιακό του στοιχείο, δηλαδή το 1/3 από 2 καροπούλες (μικρές καρυδιές) στην Πλαναγιά, που έχει αμοίραστες με τα αδέρφια του, στα παιδιά του.

Τούτο σημαίνει ότι η δωρεά τόσο πολύτιμων για τη διαβίωση της οικογένειάς του περιουσιακών στοιχείων εξυπηρετεί υπέρτερο σκοπό, που δεν είναι άλλος από τη σωτηρία της ψυχής του δωρητή και τούτο αποτελεί ένα γενικευμένο φαινόμενο για την εποχή. Σε ό,τι αφορά την περιουσία του, αφήνει στην γυναίκα του να την κάμει την κηδεία με έξι ιερείς, καθώς και όλα τα «ταχτά του, κατά την τάξιν των χριστιανών». Η γενναιοδωρία αυτή του Αναστάση, που αποτελεί ουσιαστικά οικονομική υπέρβαση και θυσία, έχει, ωστόσο, την εξήγησή της και πρέπει να συνεκτιμήθει με το γεγονός ότι αφήνει ένα ασήμαντο στα θυρά της Καρυές, Πολεμικό, Παλιάμπελα, αλλά και αυτά αορίστως, δηλαδή χωρίς προσδιορισμό αν ήταν αμπέλια ή χωράφια και ποια ήταν η έκτασή τους.

Ποιμενικό, Θεόφιλος Χ'μιχαήλ

ΤΑ ΧΟΡΤΑΤΑ

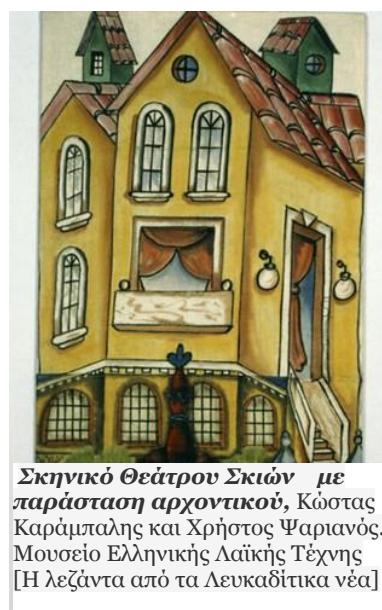
Τέλος, στη γυναίκα του και στον γιο του αναθέτει την ευθύνη να παντρέψουν τη θυγατέρα του, με προίκα τα κτήματα που της αφήνει. Όπως φαίνεται από τη διαθήκη, οι ρόλοι, οι ευθύνες και τα δικαιώματα των μελών μιας οικογένειας της εποχής είναι σαφή, αποτυπώνονται καθαρά και υποδηλώνουν σχετικές νοοτροπίες στις οποίες θα αναφερθούμε στη συνέχεια. Εκείνο, ακόμα, το οποίο πρέπει να σημειώσουμε είναι ότι η αναφορά σε χρήμα, στη διαθήκη που εξετάζουμε, είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Ο Αναστάσης έχει αγοράσει ένα χωράφι έναντι πέντε και μισώ ριαλιών και έχει δανειστεί, με υποθήκη χωράφι του, 6 ριάλια. Το γεγονός ότι θα αμειψει τους ιερείς με φυσικά αγαθά (χωράφι, γίδες) και όχι με χρήματα, καθώς και το γεγονός ότι η σύζυγός του θα καλύπτει τις ανάγκες της από την παραγωγή της γης και τα εκτρεφόμενα ζώα, σε συνδυασμό με το ότι δεν αφήνει στους κληρονόμους του χρήματα, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η αγροτική κοινωνία της εποχής ήταν μια κοινωνία αυτάρκειας, που είχε ελάχιστη επαφή με την αγορά. (**Συνεχίζεται στο επόμενο φύλλο**)

Σημειώσεις:

1. Άγγελος Γ. Χόρτης, Συμβολή στην οικονομική ιστορία της Λευκάδας, σ. 22
2. Atti Spiridion Marazzo, 2 Σεπτεμβρίου 1754
3. Atti papa Giovanni Dassalermo 22 Δεκεμβρίου 1752
4. Π.Γ.Ροντογιάννης, Ιστορία της νήσου Λευκάδος, Ε.Λ.Μ. Αθήνα 1980.τ. Α, σ. 526
5. Atti Spiridion Marazzo, 23 φεβρουαρίου 1753
6. Καρύδης Σπύρος Χ., Ορθόδοξες αδελφότητες και συναδελφικοί ναοί στην Κέρκυρα, 15ος-19ος αιώνας. Σταμούλης

Γεγονότα και σχόλια (συνέχεια από τη σελίδα 4)

7. Έκθεση «ναϊφ» ζωγραφικής και αγιογραφίας από την Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών στη Βασιλική Λευκάδας

Εκτός από τα μεγάλα κινήματα της τέχνης, υπάρχει και η «ναϊφ» τέχνη (Ναϊφ= απλοϊκή, «αφελής» τέχνη). Πρόκειται για την τέχνη των καλλιτεχνών που δεν έχουν καμία ακαδημαϊκή κατάρτιση και δεν ασκούν καμία ανάλογη επιπροσή στην κοινωνία, αλλά είναι μια τέχνη συχνά μοναχική και απομονωμένη, που αποτυπώνεται, με βάση τις επιθυμίες και τα όνειρά τους, σε εικόνες και γιλυπτά. Οι ναϊφ ζωγράφοι τις τελευταίες δεκαετίες παίρνουν τη θέση που τους αναλογεί στο διεθνές καλλιτεχνικό προσκήνιο, αναδεικνύοντας την ιδιομορφία και την ποιότητά τους. Αυτό που κάνει τους ναϊφ να δεχωρίζουν είναι ο αυθορμητισμός τους και η σχέση τους με την παράδοση, την πραγματικότητα και την ίδια τους την τέχνη, στοιχεία που τους χαρίζουν δροσιά και εξυπώνουν την «αφέλειά» τους σε ιδιαίτερα σημαντική αρετή. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών οργανώνει έκθεση «ερασιτεχνικής» («ναϊφ») ζωγραφικής και αγιογραφίας στη Βασιλική Λευκάδας τον προσεχή Αύγουστο. Η σχετική ανακοίνωση έχει ως εξής:

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΕΥΚΑΔΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών

Αθήνα, 15 Φεβρουαρίου 2017

Πρόσκληση

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών, σε πρόσφατη συνεδρίασή του, αποφάσισε να διοργανώσει έκθεση ζωγραφικής και Αγιογραφίας τον προσεχή Αύγουστο στη Βασιλική. Σ' αυτήν μπορούν να εκθέσουν τα έργα τους μόνον ερασιτέχνες καλλιτέχνες που κατάγονται από τη νότια Λευκάδα ή ζουν σ' αυτήν (τ. Δήμος Απολλωνίων).

Οι ενδιαφερόμενοι που επιθυμούν να λάβουν μέρος στην ως άνω καλλιτεχνική εκδήλωση,

παρακαλούνται να επικοινωνήσουν με τους παρακάτω αναφερομένους, για περισσότερες πληροφορίες και για δηλώσεις συμμετοχής:

Αθανάσιος Μελάς (210) 45 31 712 και 6972 400 110

Άγγελος Χόρτης (210) 66 12 085 και 6947 743 383

Αντώνης Σολδάτος (210) 38 23 547 και 6976 143 062

Θωμάς Πατρίκιος (210) 96 45 033 και 6939 693 530

Το Διοικητικό Συμβούλιο

8.Η ισχύς εν τη ενώσει

Η Συνομοσπονδία Επτανησίων είναι γεγονός

Τα επτανησιακά πολιτιστικά σωματεία που έχουν έδρα την Αθήνα προχώρησαν στην ένωση των δυνάμεών τους, δημιουργώντας την «Επτανησιακή Συνομοσπονδία» και συγκροτώντας την Προσωρινή Διοικούσα Επιπροσή. Στη Συνομοσπονδία συμμετέχουν η Ομοσπονδία Συλλόγων Κερκυραίων Απτικής I, Καποδίστριας, η Ένωση Ζακυνθίων Αθήνας Αγίος Διονύσιος, η Ομοσπονδία των Απανταχού Λευκαδιτικών Συλλόγων, ο Κυθηραϊκός Σύνδεσμος Αθηνών, η Ένωση των Απανταχού Ιθακησίων, η Ένωση των Απανταχού Παξινών Αγίος Χαράλαμπος και ο Σύλλογος των Απανταχού Φαρακλάδων Κεφαλονίας η Εύγερος». Στη νεοπαγή Συνομοσπονδία ευχόμαστε καλή επιτυχία.

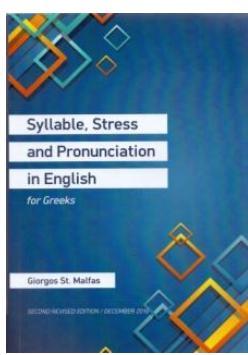

9. Estia Awards 2017: Η ταβέρνα «το αλώνι» ανάμεσα στους καλύτερους της ελληνικής εστίασης

Σε μία λαμπρή τελετή απονομής που πραγματοποιήθηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2016, στο Gazarte στην Αθήνα, βραβεύθηκαν επιχειρήσεις αντιπροσωπευτικές τόσο του γαστρονομικού πλούτου της Ελλάδας, όσο και των νέων ιδεών που χαρακτηρίζουν την ελληνική εστίαση. Ανάμεσά στους βραβευθέντες στα Estia Awards 2017, στους οποίους περιλαμβάνονται η ξηρά ανόματα επιχειρήσεων, συγκαταλέγεται και η χορτιώτικη επιχείρηση εστίασης «τ' αλώνι» του φίλου Θοδωρή Βουκελάτου. Τα συγχαρητήριά μας, Θοδωρή, και σου ευχόμαστε πάντα επιτυχίες.

10. Ελληνοαγγλικά

Από τον εξαίρετο και πολύγλωσσο γλωσσοδίφη Γιώργο Στ. Μάλφα λάβαμε το πολύ ενδιαφέρον βιβλίο με τίτλο «Syllabe, Stress and Pronunciation in English» (Συλλαβή, Τονισμός και Προφορά στη Αγγλική). Πρόκειται για μια τολμηρή προσέγγιση της μοναδικής πρακτικά δυσκολίας της αγγλικής γλώσσας, η οποία θεωρούμε ότι είναι απαραίτητο βοήθημα για τους διδάσκοντες που επιθυμούν να οδηγήσουν τους μαθητές τους στην κατανόηση των νόμων που διέπουν την αγγλική προφορά. Θεωρούμε επίσης ότι είναι ιδιαίτερα χρήσιμο και για γνώστες της αγγλικής γλώσσας οι οποίοι δεν θέλουν να αρκεστούν στη μίμηση, αλλά επιμένουν να μάθουν το πώς και το γιατί σε αυτόν τον εξαιρετικά πολύπλευρο και πολύπλοκο τομέα, τη σύνθεση δηλαδή σε ενιαίο σύστημα των ετερόκλιτων γλωσσικών συνεισφορών που έχουν συνδιαμορφώσει ορθογραφικά και φωνητικά τη σύγχρονη αγγλική στο πέρασμα των αιώνων: κελτικών, λατινικών, γερμανικών, ελληνικών και πολλών άλλων. Η έκδοση είναι ιδιωτική και όποιος ενδιαφέρεται να προμηθευτεί το βιβλίο μπορεί να απευθυνθεί στην παρακάτω διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: gsmalfas@gmail.com. Συγχαρητήρια στον συγγραφέα και καλοτάξιδο το βιβλίο.

Στον παλμό της χορτιώτικης γης

του Γιάννη Γ. Χόρτη

A'. Κουβαλώντας στα βουνά

Ο ήλιος χτυπούσε κατακέφαλα. Η πέτρα και το στουρνάρι κουδούνιζαν στην επαρχί με τα πέταλα. Το άλογο φορτωμένο με δυο βαριά δεμάτια φακή, κυλινδρικά, έτσι που χρειάζονταν σε περίμετρο δύο αντρες να τα αγκαλιάσουν και σε πάχος όσο δυο χερόβολα διαταγμένα σε επάλληλες στρώσεις, σε τρόπο ώστε να πιάνονται οι καβαλικευτές άκρες δεξιά – αριστερά και ο καρπός να κρέμεται μέσα – έξω, να ζώνονται δε κεντρικά κατά το πάχος, με πλεχτό «δεματικό» (έτσι λέγεται) στεφάνι από μακριά φυτά αντοχής, αφήνοντας ελεύθερο τον καρπό μέσα – έξω. Δυο δεμάτια δεξιά και αριστερά στο σαμάρι. Δυο πλέγματα σχοινιών με θηλιές και κόμπους και επάλληλες συστροφές στα κολιτσάκια (άγκιστρα) πρόσδεσης στο σαμάρι, μπροστά στην καράμπα (μετόπη) και στην πίσω μετόπη στο «ψαλίδι» του ξύλινου σκελετού, με τη στρωμήν του σαμαριού από λινό ύφασμα και γέμιση από ράπτη (μαλακή καλαμιά) να αγκαλιάζει μαλακά το σώμα του ζώου. Τα σκοινιά αυτά έδεναν σφιχτά

και σίγουρα τα δεμάτια δημιουργώντας ένα ενιαίο σύνολο. Με αυτόν τον τρόπο οι αγρότες πετύχαιναν δύο πράγματα: να δεθεί σφιχτά το προϊόν, χωρίς να χαλαρώσει η δέση και αυτό ξεχειλίσει, και να ισορροπούν τα δεμάτια και το σαμάρι, που δέχονταν ταλάντωση. Επειδή το φορτίο ήταν μεγάλου όγκου και βάρους, η ισορροπία δεξιά – αριστερά ήταν δύσκολο να διατηρηθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα με τέτοιες συνθήκες καταπόνησης. Η λύση ανάγκης ήταν να σηκωθεί το χαμηλωμένο δεμάτι και να σφιχτεί ψηλότερα, με το τάνυσμα των φτερών του μέχρι το σημείο ισορροπίας. Αυτό όμως απαιτούσε μεγάλη δύναμη και ενδεχομένως, δεύτερο άτομο, κάτι που δεν συνέβαινε. Η ανάρτηση του σαμαριού στη ράχη του ζώου εξασφαλίζοταν σε σταθερή θέση με ιμάντες (λουριά). Πίσω το λουρι έπιανε σταθερά κάτω και κόντρα στη ρίζα της ουράς του ζώου. Λέγονταν φουσκι και αντιμετώπιζε οριζόντιες εφελκυστικές δυνάμεις του φορτίου (τέντωμα), που αγκιστρώνεται στο ψαλίδι του σαμαριού. Σε ενίσχυση αντιμετώπισης αυτών των δυνάμεων ενεργεί πρόσθετος μπροστινός ιμάντας, που κοντράρει, όταν η κίνηση είναι αντιφορική με βαρύ φορτίο, που πάνει στην καράμπα. Ακόμα, από την πίσω ψαλίδι οριζόντιος φαρδύς ιμάντας, το μπαλδίμι, περιβιάλλει και κοντράρει στα καπούλια, ενώ η θέση του κρατιέται σταθερή με συνδετικό μπαλδίμι που συνδέει τις άκρες του, πάντα κι άλλη, κάθετα πάνω από τα καπούλια. Καθοριστικό κεντρικό πόλο ισορροπίας πάνω – κάτω, δεξιά – αριστερά, μπρος – πίσω, συνεργαζόμενη παιίζει η ίγκλα, που ζώνει τη μέση του ζώου πίσω από τα μπροστινά πόδια. Όλοι αυτοί οι ιμάντες, όταν τα φορτία είναι πολύ βαριά, όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση, προκαλούν βαθιές πληγές στο δέρμα του ζώου και απαιτείται σοβαρή θεραπεία. Αυτό το γνώριζε καλά το νεαρό παιδί, που οδηγούσε προσεκτικά, αποφασιστικά. Το άλογο, βαρυφορτωμένο με φακή, ογδόντα οκάδες grosso modo, κατέβαινε προσεκτικά σαν υπεύθυνος νοικοκύρης, και το σαμάρι έπαιζε ελαφρά και έτριζε, όπως οι αρμοί σε τρεχαντήρι. Καράμπες, παΐδια, σκοινιά, μπαλδίμια και το ίδιο το φορτίο βρίσκονταν σε συνεχή ταλάντωση, που γινόταν μεγαλύτερη, όταν τα κακοκτράχαλα μονοπάτι γινόταν πιο κατηφορικό. Μια διαδρομή από τα «Γυρίσματα», υψηλέπεδο ανάμεσα στις ψηλότερες κορφές της οροσειράς των Σταυρωτών, σε υψηλότερο χίλια μέτρα, μέχρι τα αλώνια στις παρυφές του χωριού, με υψηλότερο εξακόσια μέτρα και συνολικό μήκος δέκα χιλιόμετρα, ίσως και πιο πολύ, ήταν πολύ κατηφορική αλλά και σκληρή, δύσκολη, σε τραχύ μονοπάτι, ορεινό, με πολλή πέτρα, και ελάχιστα ομαλό επίπεδο. Έτσι ο δωδεκάχρονος νεαρός οδηγός, παιδί πτράμα, όμως θεριό στην ψυχή, αρκετά ψηλός για την εποχή του, στα ένα και εξήντα, λιγνός, στεγνός, όλο νεύρο, στις εικοσιπέντε μόλις οκάδες βάρος, γεννημένος στη διάρκεια της κατοχής, ήταν σβέλτος για την οδήγηση κι ανάλαφρος καβαλάρης για την επιστροφή, αλλά όχι αρκετά επαρκής και πιθανόν μόνος σε περίπτωση ανάγκης, όμως αποφασισμένος να ξεφορτώσει στα αλώνι χωρίς απώλειες για το φορτίο και για το παλικάρι, τ' άλογό του, πιοτό φίλο και συνεργάτη. Σε κάθε πρόβλημα εφάρμοιζε τις οδηγίες που έπαιρνε, αλλά σκαρφίζοταν και άλλες τεχνικές με το ανήσυχο ερευνητικό πνεύμα του. Ένα ασύγαστο μυαλό, μια φαντασία που την πλάταινε πιο πολύ ο απέραντος ορίζοντας, σμίγοντας με την απέραντη θάλασσα του Ιονίου πελάγους, την πιο βαθιά στη Μεσόγειο, τη Μεσόγειο του Ομήρου, των Αθηναίων, της Σικελίας, της Μεγάλης Ελλάδας, της Αθηνάς και του Ποσειδώνα, του Οδυσσέα. Αυτή τη θάλασσα, δεμένη με την αγάπη, δόξασε ο συνθέτης Μάνος Χατζηδάκης με το μελωδικό τραγούδι «Το πέλαγος είναι βαθύ, η αγάπη είναι μεγάλη ...». (Συνεχίζεται στο επόμενο φύλλο)

Κοινωνικά

• Σενήσεις: «Από τη γης βγαίνει νερό κι απ' την ελιά το λάδι κι από τη μάνα την καλή βγαίνει το παλικάρι». Η Ελένη Χόρτη του Λάμπρου, εγγονού του αείμνηστου πατρός Παπαγιώργη Χόρτη, έτεκεν αισίως άρρεν στις 9-2-2017. Στους ευτυχείς γονείς και στους οικείους τους ευχόμαστε να τους ζήσει – να μας ζήσει – σαν τα ψηλά βουνά.

«Σήμερα λάμπει ο ουρανός, σήμερα λάμπει η μέρα, σήμερα στεφανώνεται ο αρτός την περιστέρα»

• Γάμοι: Ο Γεωργίος Χόρτης του Ιωάννη και της Ευαγγελίας, επίσης εγγονός του αείμνηστου πατρός Παπαγιώργη Χόρτη, και η Σοφία Παπαποστόλου του Νικήτα και της Παναγιώτας ετέλεσαν τους γάμους τους το Σάββατο 7 Ιανουαρίου 2017 στον Ιερό Ναό Αγίου Χαραλάμπους Ρίζαριο Τρικάλων, με αναδόχους τον Ευθύμιο Τσιτσούλα και την Άννα Βαλσάμου. Ακολούθησε τρικούβερτο γλέντι. Στο νιόφωτο ευχόμαστε ολόθερμα «Βίον ανθόσπαρτον» και «Ας κρατήσουν οι χοροί».

• Συγχαρητήρια: Η Αικατερίνη Μεσσήνη του Νικολάου, αιφού ολοκλήρωσε με απόλυτη επιτυχία τις σπουδές της στην Αρχιτεκτονική, γράφτηκε στη Σχολή Καλών Τεχνών, μετά από επιτυχείς εξετάσεις. Τα θερμά μας συγχαρητήρια, Κατερίνα, και καλή συνέχεια στις σπουδές σου. Ο Σταμάτης Μεσσήνης του Νικολάου, αδερφός της Κατερίνας, που υπηρετεί στο διπλωματικό σώμα από δεκαετίας, ανέλαβε καθήκοντα Γραμματέα Πρεσβείας στη Λιουμπλιάνα της Σλοβενίας. Τα θερμά μας συγχαρητήρια, Σταμάτη, και καλή επιτυχία στη νέα σου θέση.

Θάνατοι: Η ευγενέστατη, καλόκαρδη και αγαπητή σε όλους Όλγα Κ. Χόρτη, νύφη του αείμνηστου μπάρμπα Περικλή Χόρτη (Κολοπατή), έφυγε από τη ζωή στις 7 Ιανουαρίου 2017 και αναπαύεται στο

κοιμητήριο των Χορτάτων. Μετά από 2 μήνες, στις 9-3-2017, την ακολούθησε στην τελευταία της κατοικία η κουνιάδα της Αντρίνα Περικλή Χόρτη, μια σπάνιους ήθους προσωπικότητα, προκισμένη με όλες εκείνες τις ψυχικές και πνευματικές αρετές που αντικατοπτρίζονταν στην εξαιρετική φυσική της ομορφιά και αισθητοποιούσαν το αρχαιοελληνικό μέτρο του «καλού κ' ἀγαθού», Ας είναι ελαφρύ το χώμα που τις σκεπάζει.

Νεκρολογία για την αείμνηστη Αντρίνα Π. Χόρτη

Αγαπημένη μου ξαδέρφη,

Ξέφνιασε η αναχώρησή σου. Δεν το βάζαμε με το μυαλό μας ότι είχες την ηλικία σου και θα μπορούσε να συμβεί και αυτό. Ήσουνα ως την τελευταία σου στιγμή ενεργή, δραστήρια και με τη γνωστή τετράγωνη λογική και σκέψη που σε χαρακτήριζε. Σκέψη για όλους, έγνοια για τα αδέλφια σου, τους ξενητέμένους σου, τα ανήψια σου, τους φίλους, τους συγχωριανούς, που σε εκτιμούσαν πολύ. Ή μορφή σου και η εικόνα σου, καθώς ήσουν ψιλόλιγνη, όμορφη και σβέλτη μέσα στα παραδοσιακά φορέματά σου, με το πρόσωπό σου το εκφραστικό και καλοσυνάτο, μας έκαναν να σε λατρεύουμε. Κι αν η μορφή σου ήταν ωραία, δεν βρίσκω λόγια για το χαρακτήρα σου και την ευαίσθητη, ακέραια και αγνή ψυχή σου, που ήταν γεμάτη αγάπη, δοπικότητα και συντροφικότητα και σε παρότρυνε να είσαι καταφύγιο θαλπωρής και ανάσας για όλους μας. Ήσουν πρόσωπο μιας εποχής, μιας κοινωνίας γεωργικής που φθίνει και συγκέντρωνες όλες τις αρετές αυτής της κοινωνίας. Καλό σου ταξίδι προς τον παράδεισο που σου αξίζει.

Γιώργος Βανδώρως